

Izhaja vsak četrtek,
Velja s poštnino vred in
v Mariboru s pošiljanjem
na dom
na celo leto . . . 3 fl.
" pol leta . . . 1 fl. 50 k.
" 1/4 . . . — fl. 80 k.
Brez pošiljanja na dom
za celo leto . . . 2 fl. 50 k.
" pol leta . . . 1 fl. 30 k.
" 1/4 . . . — fl. 70 k.
Posamezni listi se dobijo
pri knjigarju Novaku na
velikem trgu za 5 k.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

Podučiven list za slovensko ljudstvo.

Naročnino sprejema vred
ništvo v Mariboru.

Rokopisi se ne vračajo,
neplačani listi ne
prijemajo.

Oznanila se prijemajo in
plača se za navadno vrstico
če se oznanilo natisne en-
krat, 10 kr., če dvakrat,
15 kr., če trikrat 20 kr.,
in vsakokrat za kolek 30 k.

„Poduk v gospodarstvu bogati deželo.“

Štv. 15.

V Mariboru 14. aprila 1870.

Tečaj IV.

Postava od 8. februarja 1869,

veljavna za vojvodstvo štajarsko, kar se tiče
nadzorništva šolskega.

III. Okrajno šolsko svetovalstvo.

§. 23. Prvo višje nadzorstvo čez ljudske šole ima okrajno
šolsko svetovalstvo.

§. 24. Za vsak šolski okraj se mora ustanoviti okrajno
šolsko svetovalstvo. Navadno je okraj okrajnega zastopa,
tudi šolski okraj.

Meje šolskega okraja se premenijo po deželni postavi.
Mesta, ktera imajo svoja posebna srenjska pravila,
imajo tudi poseben šolski okraj.

§. 25. Okrajno šolsko svetovalstvo je sestavljeno:

a) iz glavarja politične okrajne gospodske, ki je pred-
sednik,

b) iz enega učitelja verozakona onih sovornikov, kte-
rih je v okraju več kakor 500 duš, ktereга imenuje deželni
poglavar.

c) iz enega okrajnega šolskega ogleda,

d) iz enega zvedenca v učenstvu, ki se izvoli izmed
učiteljev, ki imajo stalno službo v okraju, in sicer se voli v
zboru učiteljev pod predsedništvom okrajnega šolskega
ogleda. Volitev mora potrditi deželno šolsko svetovalstvo.

e) iz peterih udov, ktere voli okrajni zastop.

Voliti se smejo vsi oni, ki imajo lastnosti, da se smejo
voliti v srenjski zastop one srenje, ktera spada v šolski
okraj. Če kdo to lastnost zgubi, mora tudi stopiti iz okraj-
nega šolskega svetovalstva. Vse volitve so veljavne 6 let.

Predstojnik okrajne gospodske imenuje namestnika, če
je namreč on zadržan, izmed okrajnih šolskih svetovalcev,
ki opravlja njegove posle celi opraviški čas. To imenovanje
mora potrditi deželni poglavar.

§. 26. V mestih, ktera imajo svoja posebna srenjska
pravila, se mora sestaviti mestno šolsko svetovalstvo, ktero
mora oskrbovati one posle, ktere oskrbuje drugače krajno-
in okrajno šolsko svetovalstvo. Njegov predsednik je mestni
župan, njegova namestnika pa voli mestno šolsko svetoval-
stvo med seboj po večini glasov. V vsem drugem veljajo
pravila §. 25 o ustanovljenju okrajnega šolskega svetovalstva
s izjemom, da voli oni ude mestnega svetovalstva, ki niso
imenovani, in v glavnem mestu Gradcu dva zvedenca izmed
onih učiteljev, ki imajo stalno službo.

§. 27. Okrajno šolsko svetovalstvo ima vse one oblasti
zastran vseh javnih in privatnih šol in zavodov, ki spadajo
v njegov okraj, ktere so po dozdajni postavi imeli politični
okrajni uradi in okrajni šolski ogledi.

Posebno pa mora:

1) Zastopati koristi šolskega okraja zunaj, imeti natanko
popisano stanje šolskih stvari v okraju in skrbeti za postavni
red v šolskih zadevah, in za poboljšanje sploh in vsake
šole posebno.

2) Skrbeti za to, da se oznanijo in izpeljujejo vse po-
stave in ukazi višje šolske gospodske, ktere so dane v šol-
skih zadevah.

3) Voditi obravnave, poravnanja in povekšanje šol se
že nahajajočih in vstanovljenje novih, predložitev ušoljenja,
ali izključbe iz šole, mora imeti viši nadzor čez zidanje šol,

preskrbljenje potreb za prostore ljudskih šol, mora ugotoviti
in potrditi šolske napovede (fasije).

4) ima pravico višega državnega nadzora čez krajne
in šolske zaloge in šolske ustanove, t. j., če niso za to od-
ločeni posebni uradi.

5) Skrbeti za šolo in učitelje v vseh ekonomičnih in
policijskih razmerah, odloči v prvi sodnijski stopnji pritožbe
zastran učnih pomočkov, plač (dotacij) in plačil za oskrb-
ljenje do tega, če se ta plačila za oskrbljenje ne plačujejo
iz državnih ali deželnih pripomočkov.

6) Odloči v prvi sodnijski stopnji, kteri učni jezik se
naj izvoli.

7) Sme rabiti silne moči, da se izpeljajo od njega dane
naredbe v postavno določenih primerljajih.

8. Prazne službe pri šoli sme začasno podeliti.

9. Preiskati disciplinarne prestopne učiteljstva in druge
šolske pogrške in ima odločbo o tem v prvi sodnijski stop-
nji, ali če je potreba, ima pravico predložiti stvar dežel-
nemu šolskemu svetovalstvu.

10) Pospesevati dalno izobraževanje učiteljstva, skrbeti
za posvetovanje okrajnih učiteljev in nadzorovati šolske in
učitejske knjižnice.

11) Davati spričala pridnosti učiteljstvu.

12) Uravnati da se napravijo krajna šolska svetovalstva
in pospešiti in nadzorovati njih delavnosti (§. 6, 7, 12, 18, 21.)

13) Skrbeti za to, da se pregledajo šole.

14) Ustanoviti postavne praznike za javne ljudske šole
o času, kteri je za kraj najbolj primeren po tem, ko je o
tem uslišal krajno šolsko svetovalstvo. (Dalje.)

Gospodarske stvari.

Umni sadjorejec.

Pomnoženje sadnega drevja iz semena.

Iz semena se najlepša, najzdravejša, najmočnejša in
najtrpečnejša drevesa izredijo. Veče seme stori veče drevo,
drobniše ali manjše seme pa manjše drevo. Nektero seme
zraste v lepo drevo, ktero brez cepljenja prav okusni, pri-
jetni žlahni sad rodi. Na tak način se množijo razna ple-
mena sadnih dreves, ki potem od izreditelja ali kraja imé
dobijo, ali pa se imenujejo po kakem slavnem gospodu ki
je prijatelj sadjoreje, ali sicer imenitna oseba. Zato zovemo,
post., jabelka: Car Aleksander, Sorgolet, žlahni boršic itd.

Za seme se peške in kosčice vsikdar od dobro zrelega
sadja po leti in v jeseni nabirajo, ki so rujave, črnklaste in
gladke. Ako se od tropin za to jemljejo, jih je treba pre-
sejati in prebrati, da bo samo lepo, zdravo in popolnoma
zrelo; ne pa plesnjivo ali natolčeno. Iz gnjilega, suhega in
sparjenega sadja, tudi iz tropin, ki so se za jesih namakale,
ne veljajo nič, in niso za seme. Seme je zrelo, kdar sad
sam od sebe ali ko se le nekoliko drevo potrese, rado iz
drevesa pade, in je pocelj sub, ki nič več od debla soka ne
prejema; peške in kosčice pa so rujave in črnklaste.

Ako so se grede že več časa poprej napravile in več-
krat prekopale, se obsadijo še tisto jesen; vendar je dobro
si nekoliko semena skoz zimo hraniti za spomlad, če nebi
izhajalo, da je drugo pri rokah, ali pa prihodnjo spomlad. V

sejani je dobro kosčenege sadja seme, kakor: črešnjeve, češpljeve, breskove itd. posaditi, da skoz zimo mráz in močo prestojijo in spomladi kalijo; v spomladi vsajene bi pa še le drugo leto kalile in izhajale. Kosčenege sadja seme se naj z repekom v zemljo potakne, da drevesce ravno raste, ker iz repeka kerenine naredi, iz nasprotne strani pa deblo požene. Nekteri v osoljeni vodi ali v gnojnici kosčice namakajo, in jih potem sadijo; ali težko je pravi čas zadeti; zato je prejšnji način jih saditi, boljši. Drugi samo jederca sadijo, da prej kalijo; toda varno gre kosčice tretji, da se ob enem tudi jederca ne poškodujejo.

Peške se ravno tako dobro spomladi zarano, ali pa že v jeseni sadijo. Samo kostanja in orehov je boljše v spomladi saditi, ker jim hud mráz škodje in miši jih ljubijo. Ta sad se naj v nekoliko vlažnem pesku v kaki shrambi čez zimo shrani in v spomladi posadi, ki je že v shrambi kaliti jel in sajen koj raste. Sadi se 2 do 3 palce globoko; peške pa kak palec samo, le kosčice malo globokeje in se z zemljo razgrnejo, ali se pa dobra prst iz rešeta na nje naseje in vse vkup z diljo malo potlači.

Saditi pa je treba v vrsto malo ped narazen, in sicer tako, da drevesca druge vrste z drevesci prve vrste vstric ne pridejo, in lože solnce in sapa do vsih drevesec pride. Zadnjič se z brinjevimi vejami setva pokrije, da ptice pešk ne iščejo in seme vlage ima. Soper miši je pa dobro nekaj trnja vmes devati, da se ondi ne vgnjezdijo in pešk ne snedo ali poznej mladih koreninic ne oglojejo.

Ako bi se kaj posejanega semena skozi zimo vničilo, ga je treba namestiti v spomladi, ko se mraza ni več bati. Seme se naj bolj hrani v malo vlažnem pesku ali vlažnem oglnem prahu ali pa v zemlji zakopano, da ne pozebe. Skozi leto do setve se seme na sapi posuši, ne pa na peči ali drugem toplem kraju, potem se v značnem, suhem prostoru hrani. Dobro je, kdor pesek pomaka v začetku meseca marca ali sušca, kder je seme hranjeno, da prej kaliti začne, in ko se cimiti začenja, koj v drevesnico ali sicer na odločeni kraj vseje ali posadi. Za kostanj in orehe, posebno pa za kosčeni sad je tako ravnanje zelo koristno.

Samo murvino seme se vselej v spomladi plitvo seje; ko se je zemlja dobro pripravila, se posejeno seme rahlo potlači. To seme največ vlage potrebuje, zato je treba večkrat pomakati gredo, kder je sejano. (Dalje.)

Razne gospodarske stvari za domačo rabo

(O pitanju svinj.) Svinje se oběno pitajo z bukvi-
co, želodom, krompirjem, pesami, tikvami z reko ali zrnjem in to največkrat s turšico (kuruzo). S krompirjem pitane svinje dobijo hitro mnogo mesa in slanina (špela) meso je vendar redko in slanina, posebno pri toplem vremenu preveč mehka. Bolj trda je slanina od želoda, najbolj trda pa od turšice. Če se krmijo svinje v hlevu, se morajo držati sledeča pravila: Hrani svinjo točno ob oni isti uri, ne davaj živinčetu več hrane, kakor samo toliko, kolikor more naenkrat pojesti, če pa mu kaj ostane, se mora prej odstraniti, ko se mu da druga hrana, na ta način bo svinja zmirom tečno jedla. Iz početka se dava svinji jed trikrat, čim bolj vendar debela pribaja, tim večkrat na dan se ji mora dati hrana (4, 5 do 6krat), dati se ji vendar mora pri vsakem davku malo, da tako vse bolj do čistega pojje. Tudi to je glavna stvar, da hlev naj bo majhen, topel in temen, da se krmak ne more mnogo gibati. Toplota se podpira z obilno steljo. Ako se na vse to dobro pazi, se more svinja z malo hrano bolj napitati, kakor se to stori z mnogo hrano brez teh pravil.

(Kako se naj hranijo jabelka da ne gnijejo.) Če hočeš jabelka prav dolgo ohraniti, moraš izbrati sama zdrava in jih nadevati tako redoma v kako sobo, da se drugo drugega ne dotiče. Ko si to storil, zapri sobične duri in okna in zakuri na sred sobe malo s trsjem; ne pusti vendar goriti z velikim plamenom nego tako, da se bo bolj kadilo, to stori 4—5 dni po velikosti sobe in množini jabelk. Kedar dim jabelka na ta način izsuši, se na njih pokaže neki pepel. Tako posušena jabelka se morajo nadevati v kako posodo (sod ali ladico) in sicer tako: Na dno posodino se naj prej dene na 4 palce debelo plev, na te se nadevajo jabelka tako, da se drugo drugega ne dotika, na ta se spet denejo pleve in na ta spet jabelka in tako naprej dokler posoda ni polna, ktera se mora potem dobro zadelati.

Pod lipo.

(Mnogo kmetov pri veliki mizi.)

Iglič (vstopi). Juhe! — Živela Slovenija! — To je veselje.

Ljubomir. No, no! g. Iglič! Kaj pa Vas je tako zlo razveselilo!

Iglič. Kaj? to še vprašate? saj gotovo veste, da je cesar ministerstvo odpustil, ki je nas Slovane vedno na steno pritiskalo; zdaj mora priti na vrsto ministerstvo, ki boče nam Slovanom bolj prijazno, zatoraj še enkrat „Živela Slovenija!“

Ljubomir. Le počasu, počasu! Ministerstvo je res moralo odstopiti, ali s tem še za zdaj ali celo nič ni ali zlo malo za nas pridobljeno, ker tako ministerstvo kakor mi želimo, še zdaj celo ne bo sestavljeno. Nekoliko boljši časi znajo res za nas priti, ali dokler pridejo taki, kake mi želimo, se bo še morebiti ministerstvo večkrat menjalo.

Iglič. Znajo vendar že tudi zdaj priti taki gospodje v ministerstvo, ki bodo tako mislili kakor dr. Fischhof, in ti bodo gotovo dali nam Slovanom, kar nam po pravici in ustavi gre.

Ljubomir. To bi znalo biti, ali za zdaj imam še celo malo upanja, da bi se kaj takega zgodilo.

Semenko. Tega mnenja sem tudi jaz in morebiti tudi vsi drugi, ki nekoliko poznajo sedajne razmere v Avstriji, ker to je gotovo, da bodo Nemci vse mogoče sile npenjali, da še ostanejo oni dalje na krmilu, in da pridejo taki v ministerstva, ki se bodo zlo težko še zdaj s Slovani pobotovati hoteli.

Iglič. Mogoče je, da imate Vi prav, ali toliko bi vendar morali pripustiti, da smo storili korak naprej, in to je tudi nekaj, če smo le pogumni, še pridemo dalje.

Semenko. Dobro tako! tudi jaz imam mnogo upanja, da pridejo zdaj nekoliko boljši časi za nas.

Črtič. Tudi mi vsi drugi smo z veseljem vse to čuli, in ker smo zastran odstopa ministrov vsi nekoliko veseli, se danes ne bomo pogovarjali o resnobnih stvarih, temoč Iglič naj nam pové, kako je minister cesarja Jožefa ono uganko rešil, ktero mu je cesar pri obedu povedal, in kateri bravci so jo pravilno rešili?

Iglič. Dobro! Poslušajte tedaj: Ko je minister od cesarjevega obeda domu prišel, se zapre v svojo sobo in začne rajtati, tri dni in tri noči je rajtal in vendar nič ni izrajtal; pozove na to vse svoje uradnike skupej in jim reče, da morajo vganjko v treh dneh rešiti, drugače bodo vsi iz službe odpušćeni. Uradniki, so tudi rajtali cele tri dni in tudi ravno toliko opravili kakor minister sam. Minister je potem še prišel v vekšo zadrego; in v tej vendar tudi na to dobro misel, da se hoče obrniti do cesarskega služabnika, da od njega izvé, kje je en dan prej cesar bil, s kom je govoril in kaj je govoril? Poda se zato k cesarskemu služabniku, ga najprej dobro podmiti in ga začne izpraševati. Kje je bil cesar on in on dan? Služabnik mu odgovori, tamo in tamo? s kom je tamo govoril? S kmetom N., kaj sta govorila? tega nisem mogel čuti, ker sta govorila tihoma, reče služabnik. To je bilo ministru zadosti, odpelja se hitro k onemu kmetu, in ga na srečo tudi najde doma. Začne se prijazno z njim pogovarjati, in ko si ga je nekoliko pridobil, ga vpraša, kaj je cesar tedaj z njim govoril? Kmet mu navede razne stvari, ali prave vendar ne; minister ga vpraša, ali drugega celo nič ni govoril cesar? kmet reče, da še tudi nekaj drugega, kar mu je prepovedal komu drugemu povedati. Vse prigovarjanje ministrovo kmeta ni genolo, da dane besede cesarju ne bi bil držal. Minister zato segne v žep in ponudi kmetu 12 zlatov, če mu pové, kaj je s cesarjem vse govoril; kmet pogleda zlate na vse strani in reče: No če je temu tako, tedaj Vam povem, in pove ministru ono rajtingo in rešitev.

Minister ves vesel se spet poda drugi dan k cesarju na obed, ker pretekel je že čas, v katerem je moral rajtingo rešiti. Po obedu ga cesar vpraša, ali je rešil rajtingo? Minister mu reče: „O! kaj ta rajtinga, to je celo nič za takega finančnega ministra, kakor sem jaz, to sem taki rešil!“ reče nekoliko ponosno minister. „Kako pa se tedaj glasi?“ vpraša cesar. Minister reče na to: „Petdeset od kterih se vzeme sto, pomeni petdeset petelinov, če se namreč režejo ali vkaplajo, se od njih vzeme sto jajec, to se vendar mora storiti skrbno in pazljivo, da se preveč ne rauijo. Petdeset jih še